

ЗАСВОЄННЯ УЧНЯМИ ЛІЦЕЮ МОВЛЕННЄВИХ ЖАНРІВ: МОТИВАЦІЙНИЙ АСПЕКТ

Новосьолова Валентина ,
кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник відділу навчання української мови та літератури,
Інститут педагогіки НАПН України,
ribusya@ukr.net
м. Київ, Україна

Тези присвячені проблемі формування мотивації в процесі оволодіння мовленнєвими жанрами в процесі запровадження компетентнісного навчання в умовах реформування освіти України. Авторкою зазначено, що через мотивацію педагогічні цілі швидше перетворюються на психологічні цілі учнів, усвідомлюється ціннісна значущість вивчених мовленнєвих жанрів для особистісного розвитку й формування ціннісних орієнтацій та життєвих пріоритетів.

Формування мотивації в процесі оволодіння мовленнєвими жанрами є важливим аспектом роботи в пошукові нових стратегій і тактик запровадження компетентнісного навчання в умовах реформування освіти України.

Здійснений нами моніторинг знань, умінь та навичок, ставлень, поведінкових норм і світоглядних позицій здобувачів освіти експериментальних класів, анкетування та зустрічі зі вчительською аудиторією дали цінний матеріал для аналізу стану сформованості в учнів ліцею умінь міжособистісної взаємодії в соціумі. Аналіз анкетування учнів дає змогу констатувати, що здобуті знання є збільшеного інформаційним багажем, а не ключем до розв'язання життєвих проблем різного характеру. Однією з причин такого стану є відірваність освітнього процесу від реального мовного середовища, низький показник мотиваційного компонента організації освітньої діяльності учнів, неусвідомлення учнями ролі й значення виучуваних на уроках понять у повсякденному житті. Не приділено належної уваги до вивчення особливостей функціонування мовних одиниць відповідно до ситуації спілкування й завдань комунікації, що негативно позначається на формуванні в здобувачів освіти умінь доцільно користуватися засобами української мови в щоденній практиці .

Учень ліцею, засвоюючи мовленнєві жанри, має навчитися спрямовувати спілкування в налагодження відношень і запобігання конфліктних ситуацій, вправно й доцільно листуватися, висловлювати привітання, співчуття, пропозицію, згоду/незгоду, застереження тощо. Мотиваційний чинник у роботі над активізацію мовленнєвих жанрів у шкільній практиці є визначальним.

Аналіз досліджень сучасної психолого-педагогічної літератури (В.Вілюнас, В. Ковальов, Є. Кузьмін, Б. Ломов, К. Платонов та ін.) дає підстави стверджувати, що з появою сенсу навчання в учнів зростає успішність освітньої діяльності (як її результатів – запасу та якості знань, так і способів, прийомів здобування знань), ефективніше відбувається процес запам'ятовування навчального матеріалу, вищою стає усвідомленість освітнього процесу, краще концентрується увага, зростає працездатність.

Необхідно виробити в учнів потребу та вміння варіювати комунікативними засобами у процесі спілкування відповідно до ситуаційних змін в умовах комунікації. Запровадження мовленнєвих жанрів у шкільну практику здобувачів освіти є дієвим механізмом перетворення мовних знань і набутих умінь в ефективне володіння ними відповідно до комунікативного наміру й відповідної ситуації спілкування. Формування ключових і предметної компетентностей у процесі вивчення української мови передбачає передусім розвиток комунікативних і аналітичних умінь учнів ліцею, потреби аналізувати власне й чуже мовлення, що дасть змогу виробити вміння мотивовано використовувати

мовні засоби, які оптимальні для вирішення комунікативних задач у передбачуваних ситуаціях мовлення.

Учителю важливо сформувати навички в учнів (які переростатимуть в потребу) визначати мету вивчення мовленнєвого жанру на уроці. Необхідно так скоригувати систему цілей уроку, загальну атмосферу освітньої діяльності учнів на уроці, наповнити зміст навчання особистісно орієнтованим й емоційно наповненим матеріалом, щоб задіяти якомога ширше коло мотивів з метою залучення й мобілізації внутрішнього потенціалу сил учнів. Важливим етапом уроку є процес зіставлення кінцевого результату з поставленою метою. За необхідності – корекція результату.

Отже, мотивація є особливо важливим і специфічним компонентом освітньої діяльності здобувачів освіти, через реалізацію й за допомогою якого можливе формування навичок ефективної освітньої діяльності школярів. Через мотивацію педагогічні цілі швидше перетворюються на психологічні цілі учнів, усвідомлюється ціннісна значущість вивчених мовленнєвих жанрів для особистісного розвитку й формування ціннісних орієнтацій та життєвих пріоритетів.

Ключові слова: мотивація українська мова, мовленнєві жанри.